

دچار مشکل خواهند شد.» خب، ما از نجف شروع کردیم و طرح سخن حضرت زهرا(س) را به ایشان ارائه دادیم. حاج قاسم حتی نام طراح این طرح را از من می‌پرسید و سعی می‌کرد کار را به گونه‌ای مناسب نظارت کند.

* با این توضیحاتی که شما دادید، ستاد عتبات بخشی از نیرو به حساب می‌آمد. از چه زمانی این ستاد مستقل شد؟

با توسعه دفاتر ستاد در تمامی شهرهای ایران، برخی حواشی ایجاد شد. از جمله برخی از مسئولان دفاتر بدون هماهنگی با دفتر مرکزی به عراق نیرو اعزام می‌کردند. یا بعضاً تخلفاتی در گوشه و کنار شکل می‌گرفت. این مسائل حاج قاسم را نگران کرد. حاجی با دفتر مقام معظم رهبری هماهنگ کردند که مدیریت ستاد بازسازی عتبات عالیات به صورت شورایی جلو برود تا همه درگیر این کار شوند.

سال ۸۷ ترکیب شورا مشخص شد. رئیس سازمان اوقاف و امور خیریه، رئیس دفتر بین الملل مقام معظم رهبری و شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه از جمله این اعضا بودند.

گنبد طلا کاری شد. تا این‌که در دیداری با مقام معظم رهبری وقتی گزارش کار دادیم، ایشان کارها را تحسین کردند و فرمودند کاری نکنید که حساسیت دوستان عراقی برانگیخته شود. احساس نکنند رفتید آنجا که نام و نشان بگذارید. بعد از این جلسه بود که حاج قاسم از دستور عقب‌نشینی کرد.

طرح جامع حرم‌ها را هم آماده کردیم و به حاج قاسم در مراحل مختلف گزارش می‌دادیم و حاجی نظراتش را با ما در میان می‌گذاشت. حاجی در مورد طرح هم دو توصیه داشت. اول این‌که این طرح باید آهسته‌آهسته جلو برود و برای گسترش حرم نباید عجله کنیم. دوم این‌که آغاز طرح باید با حرم امیرالمومنین باشد. چون حرم حضرت علی(ع) به عنوان پدر ائمه متأسفانه کوچک‌ترین حرم بود، مضافاً بر این‌که فضا برای زائرین به شدت هم کم بود. حاج قاسم همان روزها می‌گفت: «در آینده حرم حضرت علی(ع) محور ورودی زائرین همه کشورها خواهد شد و کسانی که برای زیارت کرلایمی آیند ابتدا باید در نجف بیتوته کنند و با این حرم کوچک، زوار

هم استقبال خوبی می‌کردند. یکی صوت حرم را درست کرد. یکی برق و روشنایی حرم را درست کرد و... یک نفر از سیرجان که کارخانه سنگبری داشت، پیشنهاد تعویض سنگ‌های حرم را داد. بعد از تعویض سنگ ایوان نجف، برای تعمیر وارد رواق‌های حرم هم شدیم. کم‌کم با دادن مجوز به این افراد رفت و آمدها به عراق گسترش پیدا کرد. متولیان حرم هم به شدت از ما استقبال می‌کردند. در همین روزها بود که وضع مردم عراق هم سامان گرفته بود و دیگر احتیاج به کمک نداشتند به همین دلیل نام ستاد را تغییر دادیم و اسمش را گذاشتیم ستاد بازسازی عتبات عالیات.

* با حاج قاسم در مورد کارها مشورت می‌کردید؟

بله، مرتب حاج قاسم کارهای ما را رصد می‌کرد. بنای کار را خودش گذاشت اما رصد هم می‌کرد. خیلی از ارتباط‌ها را که ما نیاز داشتیم با مسئولان عراقی بگیریم، آقای سلیمانی هماهنگ می‌کرد. اصلاً ایشان توصیه کرد که ما ابتدا کار را از نجف شروع کنیم و بعد تأکیدش این بود که یک طوری کار کنیم که اعتماد دیگر مسئولان حرم‌های شریف جلب شود تا به شهرهای دیگر هم ما راه بدهند. با پیشرفت کار کم‌کم در تمامی شهرهای ایران یک دفتر راه‌اندازی کردیم تا بتوانیم کمک‌های مردمی را جمع‌آوری کنیم. از سال ۸۸ تصمیم بر این گرفته شد که ستاد بازسازی عتبات عالیات مستقل کار خود را جلو ببرد.

* در این اتفاقاتی که در عتبات می‌افتاد، نقش حاج قاسم در

اجرای این امور تا چه حدی بود؟

ما تمام فعالیت‌های ستاد را مرتب گزارش می‌دادیم. تا این‌که سال ۸۸ حاجی یک نگرش جدیدی را عنوان کرد که شما تا چه زمانی می‌خواهید در عتبات در همین کارهای مقدماتی بمانید؟ حاج قاسم چند سال به ما مهلت داده بود تا کارهای اصلاحات و بازسازی ابتدایی را انجام دهیم. حالا او به دنبال یک نگرش جدیدی بود. حاجی می‌گفت بروید در فاز توسعه حرم‌ها فعالیت کنید. حاج قاسم آن موقع پیش‌بینی کرد با این روندی که پیش می‌رود، چند سال دیگر حرم‌ها جوابگوی زائرین نیستند و اینها باید توسعه پیدا کنند و نکته مهمش این بود که ایشان تأکید کرد بروید طرح جامع برای همه حرم‌ها تهیه کنید.

حاج قاسم دو موضوع از ما خواست که البته بعدها از یکی از آنها عقب‌نشینی کرد. یکی موضوع طرح جامع توسعه حرم را طراحی کنیم تا در سال‌های آینده زائرین دچار مشکل نشوند و دوباره کاری رخ ندهد. مطلب دوم این‌که هرکاری که انجام دادیم باید آرم و علائم جمهوری اسلامی در کارهای مان دیده شود. این دستور را واقعاً با سختی و مشقت خیلی جاها اجرا کردیم اما واقعاً مشکل ساز بود. مثلاً ما گنبد‌های امامین جوادین را طلا کار کردیم، پایبانش نوشتیم در عصر زعامت مقام معظم رهبری آیت‌ا... خامنه‌ای توسط جمهوری اسلامی این